

ŠTOKAVSKIJE ČITANJE BARDA KAJKAVSKE POEZIJE
(Dragutin Domjanić: *K suncu prosi vsaka roža*, prir. Božidar Petrač,
Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2015., 304 str.)

Jedan od najprkladnijih načina obilježavanja godišnjice rođenja ili smrti nekoga značajnog stvaratelja zacijelo je objavljivanje njegovih sabranih ili makar izabranih djela. Takav obljetničkom prigodom potaknut izdavački pothvat nije tek svjedočanstvo ustrajnoga rada na očuvanju autorove pisane ostavštine od fizičkoga propadanja, već i ponajbolji poticaj slabije zainteresiranim stručnjacima da prionu na njezino proučavanje i novim je interpretacijama približe i širem čitateljstvu. Premda se njegovo (kajkavsko) pjesništvo može podičiti trajnom popularnošću i među „običnom“ publikom, 140. je obljetnica rođenja najplodnijega lirika hrvatske moderne – Dragutina Domjanića (Krči, 1875. – Zagreb, 1933.) – iznjedrila još jedan izbor iz njegova poetskog djela, ali tek drugi u nizu koji to djelo zaista obuhvaća u cijelosti. Nakon punih petnaest godina od posljednjega izdanja Domjanićevih izabranih pjesama (prir. Cvjetko Milanja, Zagreb: Matica hrvatska, 2000.) – te dvadeset i pet od izbora Miroslava Šicela *Inje i ruže* (Mladinska knjiga, Zagreb, 1990.), *op. ur.* – iz tiska je, pod naslovom *K suncu prosi vsaka roža*, nedavno izašao najnoviji odabir iz Domjanićeva lirske stvaralaštva, za koji se ovaj put pobrinuo jedan naš drugi (suvremeni) pjesnik i prevoditelj – Božidar Petrač. Izdavačkog posla latila se Kršćanska sadašnjost, objavivši Petračev izbor kao 22. knjigu biblioteke *Media*, u sklopu koje je danje svjetlo ugledalo već nekoliko izbora iz opusa brojnih naših pjesnika u rasponu od Maruli-

ća i Gundulića do Matoša i Slavičeka. Spomenuta je biblioteka, uzgred budi rečeno, prepoznatljiva po svojem minijaturnom, džepnom formatu, koji neodoljivo podsjeća na onaj molitvenika, ali i više nego pristupačnim cijenama zahvaljujući kojima njezina izdanja brzo i lako nalaze svoj put do čitatelja privučениh neprolaznom svježinom naše poetske baštine.

K suncu prosi vsaka roža tek je drugi izbor iz bogatoga pjesničkog djela Dragutina Domjanića u kojemu su – u nejednakom, dakako, omjeru – zastupljene pjesme iz svih triju njegovih štokavskih (*Pjesme*, 1909.; *Izabrane pjesme*, 1924.; *Pjesme*, 1933.) i triju kajkavskih knjiga stihova (*Kipci i popevke*, 1917.; *V suncu i senci*, 1927.; *Po dragomu kraju*, 1933.). Nižući ih prema kronološkom redosljedu objavljivanja zbirki, Božidar Petrač od antologijskih Domjanićevih pjesama (*Ridi Pagliaccio!*, *Otmjena dosada*, *Bele rože*, *Ciklame, krvave ciklame*, *Za zbogom*, *Fala* itd.) izostavlja tek programatsku *Moj put* (iz knjige *Izabrane pjesme*, 1924.), dok iz korpusa ostalih, manje popularnih ostvarenja odabire ponajprije pjesme religijske tematike i molitvene pjesme (*Zdrava Marija*, *Molitva u noći*, *Vuzem*, *Molitvica v protuletje* itd.). Među Domjanićeve poetske bisere Petrač uvrštava i nekoliko – većinom štokavskih – tekstova koje su zaobišli svi dosadašnji priređivači izbora iz njegove poezije (primjerice, *Sa Sljemenena*, *Silueta* i *Crkva* iz knjige *Pjesme*, 1933.), a kao dodatak prilaže tri (religiozne) pjesme što ih je Domjanić objavio izvan zbirki i od kojih

će se prvi stih jedne – *K suncu prosi vsaka roža* – naći i u naslovu ovoga izdanja.

Dodatnu vrijednost knjizi daje i iscrpan i nadasve informativan pogovor, u kojem Božidar Petrač podsjeća na Domjanićev snažan (a počesto prešućivan) društveno-kulturni angažman (obnašao je on dužnost predsjednika Matice hrvatske, a potom i zagrebačkoga centra jugoslavenskoga PEN-kluba), otkriva njegove književne uzore, piše o idejnim (filozofskim) ishodištima njegova pjesništva, a kao jedan od najvažnijih tematsko-motivskih sklopova u Domjanićevoj poeziji izdvaja kršćansku tematiku, većinom prisutnu u njegovim marijanskim, molitvenim i blagdanskim pjesmama. Pritom Petrač neprestano ističe dvonarječnost Domjanićeve lirike, upozoravajući kako se njezina kajkavska i štokavska polutka nužno moraju sagledavati kao cjelina (jer ih vezuje identična poetička osnovica, sličan krug motiva, ali i neke stilske i formalne paralele), što i potkrepljuje rezultatima recentnih studija, koje su uvjerljivo dokazale kvalitetu njegovih predugo zapostavljenih štokavskih stihova. U bibliografskoj bilješci, koja zaključuje ovo izdanje, donosi se još i kratak životopis Dragutina Domjanića te kronološki popis za života i posthumno mu objelodanjenih pjesničkih zbirki i izbora iz cjelokupnoga poetskog djela. Ostaje tek žaljenje što Petrač knjizi nije priložio još i bibliografiju vrlo probrane sekundarne literature o Domjanićevu pjesništvu, u kojoj bi – za čitatelje željne dodatnih informacija – naveo i novije studije na koje se u pogovoru i poziva, a koje svakako mogu i moraju poslužiti kao polazište svim budućim čitanjima Domjanićeva opusa. Taj uistinu sitan nedostatak, međutim, nipošto ne umanjuje vrijednost ovoga izvrsno priređenog izdanja, kao ni njegovu neospornu inovativnost u pristupu poeziji našega – kako ga se još i danas najčešće percipira – kajkavsko-ga barda.

Da Petračevo podcrtavanje nezaobilazne važnosti štokavske dionice Domjanićeva pjesnikovanja nipošto nije isključivo „teorijske“ naravi, potvrđuje i, kako je već primijećeno, sam izbor njegovih pjesama. Poput neposrednog prethodnika na istome poslu (C. Milanja),

i Božidar Petrač u svoj odabir uključuje tekste iz svih šest Domjanićevih poetskih zbirki, što će reći i – sve do nedavno sustavno ignoriranih – štokavskih *Izbranih pjesama* (Zagreb, 1924.) i, gotovo nepoznatih, *Pjesama* iz 1933. (objavljenih u Beogradu, na ćirilici, u izdanju Srpske književne zadruge). Potpunu „ravnopravnost“ Domjanićeve lirske kajkavštine i štokavštine, na kojoj će inzistirati u pogovoru, Petrač svojom selekcijom ipak nije dospio postići, što čitatelju nagoviješta već i sam naslov knjige, preuzet iz jedne od kajkavskih pjesama. Kao i u izboru Cvjetka Milanje, i u Petračevu dominiraju upravo kajkavski tekstovi (u usporedbi s Milanjinih 150-ak uvrštenih Domjanićevih pjesama, od kojih je štokavskih bilo njih tek 64, u Petrača se između stotinjak odabranih tekstova nalazi točno 39 štokavskih), što je – na prvi pogled – u potpunoj suprotnosti s činjenicom da u Domjanićevu pjesničkom opusu kvantitativno zapravo pretežu štokavski stihovi. Naime, u tri zbirke na jezičnom standardu Domjanić je ispisao više od dvije stotine pjesama, dok isti broj kajkavskih knjiga sadržava njih 160-ak, pri čemu nipošto ne treba zanemariti ni relativnu kratkoću kajkavskih tekstova, odnosno sklonost oduljivanju pjesama u drugoj i naročito trećoj štokavskoj zbirci. Većoj zaokupljenosti štokavskom poezijom usprkos, od 1917. – kada iz tiska izlaze *Kipci i popevke* – zamjetniji će interes izazivati isključivo kajkavska lirika Dragutina Domjanića, i to ponajprije zahvaljujući svojoj očiglednoj okrenutosti široj publici. Izbor kajkavštine kao jezičnoga medija pritom je tek jedna od mnogih (populističkih) značajki što ih Domjanić baštini iz tradicije kajkavskoga pučkog pjesništva (usmenoknjiževne formule, motivi iz seljačke svakodnevice, didakticizam, jednostavnost i naivnost, pjevnost itd.), a sve radi približavanja slabije obrazovanim čitateljima čije je literarno iskustvo oblikovala recepcija mahom usmene i pučke književnosti. Za razliku od kajkavskoga, štokavskim se pjesništvom Domjanić trudi potvrditi kao „pjesnik od zanata“ (i) u očima književnih znalaca, što je i osnovni razlog zbog kojega neprestano proširuje njegov tematsko-motivski repertoar, inzistira na misaonosti

(gdjekad i filozofičnosti) i artificijelno-mitološkim sadržajima, razvija mnogo kompleksniji poetski stil, ali i ublažava muzikalnost koja odlikuje većinu njegovih kajkavskih lirskih minijatura. Podrobnija bi istraživanja nedvojbeno pokazala i kako Domjanićeva lirska štokavština u svome gotovo tridesetogodišnjem luku (u određenoj mjeri) upija sve stilske i poetičke mijene naše književnosti prve polovine 20. stoljeća, zbog čega nas u njoj – ponajprije u zbirci *Pjesme* iz 1933. – ne smije iznenaditi ni pojava nekih ekspresionističkih obilježja, pa čak i (socijalnih) motiva tzv. „lirike tridesetih“.

Omiljenost među širom publikom, ali i daleko povoljniji književnokritički tretman kajkavske poezije „zaslijepili“ su i mnoge ranije priređivače izbora iz Domjanićeva lirskog opusa, zbog čega u, primjerice, odabirima Ota Šolca i Mirjane Milač iz 1969. te Branimira Donata iz 1972. štokavskih pjesama nema ni „u tragovima“. Paralelno, međutim, s nedavnim porastom zanimanja književnih povjesničara i za Domjanićevu poetsku štokavštinu (C. Milanja, P. Pavličić, M. Šicel i dr.) pojavila se i svijest o potrebi njezine veće zastupljenosti i u izborima iz autorova sveukupnoga lirskog stvaralaštva (prije Milanje, tom je sviješću bio donekle vođen i Mladen Kuzmanović, koji je 1998. priredio čak dva kratka izbora iz Domjanićeve poezije), a ovim najnovijim, Petračevim odabi-

rom važnost te potrebe je i definitivno potvrđena. Pa iako ni knjigom *K suncu prosi vsaka roža* štokavsko Domjanićevo pjesništvo nije (još) dočekalo punu (kvantitativnu) afirmaciju, njome je Božidar Petrač zapravo ispisao jedno znatno „štokavskije“ njezino čitanje i time jasno dao do znanja kako se kritičko poimanje Domjanićeve poetskog djela i njegova mjesta u povijesti naše književnosti sporo, ali ipak iz temelja mijenja. Pritom je svakako važno naglasiti da konačan cilj ovoga tek pokrenutog procesa književnopovijesne revalorizacije lirskoga opusa Dragutina Domjanića nipošto ne bi smio krenuti u smjeru negiranja značenja njegove kajkavske polutke, a kamoli obezvrjeđivanja njezine neupitne kvalitete. Naprotiv, produbljenije poznavanje štokavskoga odsječka Domjanićeve lirike jamstvo je i posve novoga odnosa spram dionice ispisane na kajkavštini, čije se mjesto i značenje zaista precizno mogu definirati isključivo na podlozi pjesama nastalih ne samo na ‘drugačijem narječju’, već i za sasvim drugačiji tip publike. Stoga i ovaj najsvježiji, Petračev izbor iz dvoidiomnoga pjesništva Dragutina Domjanića ponajprije treba motriti kao vrijedan doprinos boljem razumijevanju njegove kajkavske poezije, odnosno kao podsjetnik da se do njega dolazi tek – „otkrivanjem“ one štokavske.

Vanja Budišćak

Znanstveno-stručni skup *Samobor – stotinu godina nakon Milana Langa Samobor, Galerija Prica, 15. listopada 2015.*

Povijest samoborskog područja ponajprije su činili istaknuti pojedinci koji su svojim djelovanjem doprinijeli njegovom razvoju. Upravo takva osobnost bio je Milan Lang, koji je kao prosvjetni djelatnik (učitelj i ravnatelj) unaprijedio samoborsko školstvo svojim gotovo 40-godišnjim radom i to osnivanjem i razvojem prirodoslovne zbirke, knjižnice i školskog vrta. Nadalje, njegov društveni angažman bio je istaknut sudjelovanjem u pjevačkom društvu „Jeka“ i vatrogasnom društvu. Osim toga, sudjelovao je u samoborskom političkom životu

kao zastupnik u samoborskoj trgovačkoj skupštini, ponajprije promičući potrebu razvoja kulture i obrazovanja. Njegova svestranost bila je vidljiva u znanstvenom istraživanju kulturno-povijesne baštine samoborskog područja, objavljenom u djelu „Samobor - narodni život i običaji“, koje neki i danas smatraju „samoborskom Biblijom“. Milan Lang postao je nezaobilazan dio kulturne baštine Samobora te i danas ostao prisutan u memoriji Samoboraca.

Upravo je značaj Milana Langa kao istaknutog znanstvenika samoborskog područja i